

RAQAMLI MEDIA DISKURSIDA ZAPUSK TILINING LINGVISTIK XUSUSIYATLARI

Nizomova Shahlo Sadriddin Qizi

Annotatsiya: Raqamli media dunyosida til va uning muayyan uslublari doimiy ravishda o'zgarib, rivojlanib bormoqda. Har bir texnologik taraqqiyot bosqichi, ijtimoiy tarmoqlarning keng faoliyati, yangi axborot platformalarning paydo bo'lishi hamda real-virtual kommunikatsiya muhitidagi o'zgarishlar tilga alohida ta'sir ko'rsatadi. Hozirgi zamonda zamonaviy media — internet resurslar, ijtimoiy tarmoqlar, mobil ilovalar, onlayn nashrlar faqatgina dastlabki auditoriyani emas, balki turli yosh, kasb, qiziqishga ega bo'lgan foydalanuvchilarning muayyan til tuzilmasini ham shakllantirmoqda. Shu bilan birga, har bir media rezidentining til kompetensiyasi, axborotni qayta ishlash va uni ifodalash darajasi o'ziga xos bo'lib, zamonaviy kommunikatsiyada o'ziga xos tilga bo'lgan ehtiyoj va qiziqish bilan birga, yangi til texnologiyalarini ham yuzaga keltiradi.

Kalit so'zlar: zapusk tili, raqamli media, qisqalik, kommunikatsiya, zamonaviy til, axborot texnologiyalari, ijtimoiy tarmoqlar, media auditoriyasi, lingvistik innovatsiya, zamonaviy axborotlar.

Аннотация: В мире цифровых медиа язык и его специфические стили постоянно меняются и развиваются. Каждый этап технологического развития, широкое распространение социальных сетей, появление новых информационных платформ и изменения в реально-виртуальной коммуникационной среде оказывают особое влияние на язык. Сегодня современные медиа — интернет-ресурсы, социальные сети, мобильные приложения, онлайн-публикации — формируют не только первоначальную аудиторию, но и специфическую языковую структуру пользователей разного возраста, профессий и интересов. При этом языковая компетенция, уровень обработки информации и выражения каждого пользователя медиа уникальны, что, наряду с потребностью и интересом к специфическому языку в современной коммуникации, также порождает новые языковые технологии.

Ключевые слова: язык запуска, цифровые медиа, краткость, коммуникация, современный язык, информационные технологии, социальные сети, медиа-аудитория, лингвистические инновации, современная информация.

Abstract: In the world of digital media, language and its specific styles are constantly changing and developing. Each stage of technological development, the widespread activity of social networks, the emergence of new information platforms, and changes in the real-virtual communication environment have a special impact on language. Nowadays, modern media - Internet resources, social networks, mobile

applications, online publications - form not only the initial audience, but also a specific language structure of users of different ages, professions, and interests. At the same time, the language competence, level of information processing and expression of each media resident is unique, which, along with the need and interest in a specific language in modern communication, also gives rise to new language technologies.

Keywords: launch language, digital media, brevity, communication, modern language, information technologies, social networks, media audience, linguistic innovation, modern information.

KIRISH

Ushbu muhitda “zapusk” tili deb ataluvchi o‘ziga xos kommunikativ uslub shakllandi. Bu atama, odatda, ma’lum harakat, tadbir, loyiha yoki axborotni boshlashda, uni auditoriyaga tez va samarali yetkazish zarurati tufayli ishlab chiqilgan, zamonaviy ekspressiv, qisqa, idrok etilishi oson bo‘lgan til uslublarini bildiradi. Zapusk tili, eng avvalo, auditoriyani ma’lum faoliyatga jalb qilish, e’tiborini o‘zi xohlagan maqsad sari jamlash, informatsiyani bir zumda tarqatish va natijalarga erishishda muhim kommunikatsiya vositasi vazifasini bajaradi. Zapusk tilining asosiy xususiyati shundan iboratki, u qisqa, lo‘nda va sodda ifodalar bilan boyitilgan bo‘ladi. Bunday til konstruksiyasi ortida tezkor axborot almashinuvi, qisqa vaqt ichida maksimal ta’sir kuchi, o‘zbek tilida “faol harakatga chorlash” ifodasiga yaqin bo‘lgan detallangan mazmun yotadi. Raqamli auditoriya ko‘plab axborot oqimi bilan to‘qnash kelar ekan, zapusk tili orqali tez, zamonaviy va ta’sirli ma’lumot berish, harakatga undash, ma’lum hodisa yoki jarayonni auditoriyaga tez yetkazish imkoniyati oshadi. Odamlar so‘z va jummalarni qisqartirish, so‘z birikmalarini oddiylashtirish, so‘zlarni yangi kontekstda, yangi ma’nolar bilan ishlatish orqali o‘z gapini aniq ham tez yetkazadi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA TADQIQOT METODOLOGIYASI

Zapusk tilining rivojlanishida, eng avvalo, yangi multimedia formatlari va ijtimoiy media algoritmlarining roli katta. Masalan, post yoki stori formatidagi qisqa formatli axborot, brevitetga asoslangan yozuvlar, tez izohli jumlar, matndagi maksimal energiya va ta’sir kuchini oshiradigan zamonaviy uslublarning joriy qilinishi zapusk tilining asosini shakllantiradi. Bu jarayonda, eng kam so‘zlar bilan eng ko‘p mazmunni yetkazish, harakatga undovchi so‘zlardan samarali foydalanish, naqadar qisqa vaqt davomida bevosita auditoriyada reaksiya hosil qilish asosiy kommunikativ vazifa bo‘lib qoladi. Zapusk tilidagi so‘z va jumlar, ko‘p hollarda, buyruq yoki maslahat tusini oladi, chunki ular foydalanuvchini zudlik bilan ma’lum harakat yoki ovoz chiqarishga, javob qaytarishga undash uchun mo‘ljallangan bo‘ladi. Raqamli media muhitining dinamikasi pastdan yuqoriga yo‘naltirilgan bo‘lib, kuchli reaksiya, ishtirok, hamkorlik kabi o‘ziga xos kommunikatsion ehtiyojlarni yuzaga chiqaradi. Shu

bois, zapusk tili har doim sodda, lo'nda ko'rinishida, mazmunga boy va ishonchli ko'rinishda bo'lishi, auditoriyani birinchi jumladan tor-mo'ljallangan harakat yoki axborotni qabul qilishga tayyor qilishi kerak [1].

Zapusk tilining yana bir muhim xususiyati sifatida oddiylilik, aniq ifoda va zamonaviy kontekstga moslashganlikni aytib o'tish mumkin. Bunda, murakkab sintaktik tuzilmalardan ko'ra, sodda gaplar, qisqartmalar, belgilangan hashtaglar, eng ko'p ishlatiladigan kalit so'zlar yordamida axborot tarqatiladi. Media olamining zamonaviy rivoji bunday til elementlarini kundalik tilga ham olib kirmoqda, natijada bu ifodalar nafaqat ijtimoiy tarmoqlarda, balki jonli muloqot, reklama, marketing, ta'lim va boshqa jabhalarda ham faol ishlatilmoqda. Zapusk tili har bir foydalanuvchining axborotga bo'lgan ehtiyoji va reaksiyasini hisobga olgan holda shakllanadi. Bu tilda maksimal qisqa va samarali so'zlashuv, minimal ifoda bilan keng ma'lumot yetkazish, auditoriyaning diqqatini tortish uchun faol so'z va ifodalar tanlash asos qilib olinadi. Raqamli kommunikatsiya asrida har bir soniya muhim ahamiyatga ega bo'lgani sababli, zapusk tili ushbu ehtiyojni bevosita aks ettiradi va zamonaviy jamiyatga mos yangi axborot olamining lingvistik ko'zgusi sifatida namoyon bo'ladi [2].

MUHOKAMA VA NATIJALAR

Axborot almashinuvi tezligi va intensivligi tufayli, zapusk tili doimiy ravishda takomillashib va o'zgarib boradi. Yangi til birliklari, metaforalar, qisqartmalar va hatto bo'g'inli so'zlar ham bu jarayonda o'z o'rnini topadi. Har bir axborot platformasi — ijtimoiy tarmoq, onlayn media, virtual reklama, bloglar va forumlar o'z zapusk tilini shakllantirgan. Odatda, bunday tilda rasmiy uslubdan farqli holda erkinlik, kontekstga moslashuvchanlik, tasavvurga keng yo'l qo'yish imkoniyati mavjud. Shu bilan birga, zamonaviy zapusk tili nafaqat yosh auditoriyaga, balki turli yoshdagi, kasb va ijtimoiy mavqega ega axborot iste'molchilariga ham birdek ta'sir ko'rsatadi. Bugungi media madaniyatining asosiy xususiyati — axborotga bo'lgan talab va unga tez javob qaytarish istagi zapusk tilining har bir sohasida namoyon bo'lib, bu trendga butun dunyo bo'ylab millionlab foydalanuvchilar ergashmoqda. Ushbu til ijtimoiy tarmoqlardagi do'stlar, hamfikrlar va jamoalar o'rtasidagi kommunikatsiyada, onlayn xizmatlarda, jamoatchilik aksiyasida, axborot platformalarida ommaviy ko'rinish olmoqda. Shu ma'noda, zapusk tili zamonaviy ijtimoiy ong ifodasi bo'lib, axborotni qisqa va lo'nda uzatish, harakatga undash, ishonchli va aniq so'z bilan auditoriya e'tiborini jalb etishda eng samarali vositalardan biriga aylangan [3].

Zapusk tilining zamonaviy kommunikatsion jarayondagi ahamiyati har jihatdan ortib bormoqda. Har bir yangi kompaniya, veb-loyiha, axborot e'lonlari, reklama, ijtimoiy postlar, qisqa videoroliklar va yangiliklar, aynan zapusk tili yordamida o'z mavzusi yoki auditoriyasi uchun muhim bo'lgan mazmunni minimal va lo'nda shaklda yetkazish imkoniga ega. Internet olamining mutloq ochiqqligi va ijtimoiy tarmoqlarning

shiddatli taraqqiyoti tufayli tildagi ushbu qisqalikka har bir platforma ehtiyoj sezadi. Zapusk tili foydalanuvchining psixologik holati, e'tibor resursi va zamonaviy hayot sur'atidan kelib chiqqan holda yuzaga chiqdi. Axborotga bo'lgan talabning yuqoriligi, tezkor harakat, qisqa javobning afzalliklari, zamonaviy axborot jamiyatining asosiy tamoyillarini belgilaydi. Ushbu tilda ishonchli, qisqa, lo'nda va ko'p ma'noli so'zlar ko'proq ishlatiladi, bu esa auditoriyaga axborotni yanada oson, tez va samarali tushunishga xizmat qiladi [4].

Zapusk tilini shakllantirish va uni rivojlantirishda, har bir yangi media va ijtimoiy tarmoq o'z standartlari va ko'rsatkichlariga ega. Bu jarayonda foydalanuvchilarning axborotga bo'lgan talabi, media iste'molchilarning individual ehtiyojlari va tezkorlikka intilishi asosiy mezonga aylanadi. Shu sababli, zamonaviy zapusk tilida qisqalik, mohiyatga oidlik, ta'sir kuchi va samaradorlik yetakchi omillar hisoblanadi. Zapusk tilining asosiy afzalliklaridan biri shundaki, u har qanday auditoriya va har qanday maqsad uchun moslashuvchan va foydalanishga qulay. Mazkur tilda auditoriya bilan bo'ladigan muloqot qisqa va samarali shaklda bo'lib, natijada har qanday axborot, chaqiriq, tavsiya yoki xabarnoma auditoriya tomonidan bir zumda idrok qilinadi va unga tezkor reaksiya yuz beradi. Shu bois, zamonaviy raqamli media zamonida zapusk tili eng muhim va samarali, yangicha kommunikativ vosita sifatida jadal rivojlanmoqda. Raqamli kommunikatsiya sohasida olib borilayotgan ilmiy, amaliy, lingvistik va ijtimoiy tadqiqotlar shuni ko'rsatmoqdaki, zapusk tili zamonaviy jamiyat ehtiyojlariga maqbul va mos vositaga aylanib bormoqda. Uning asosiy vazifasi — axborotni eng qisqa va lo'nda shaklda, ishonchli va samarali yetkazish, auditoriyani faol harakatga chorlash, maqsadga yo'naltirilgan axborotni tez tarqatishdir. Hozirgi media sohasi ham, intellektual rivojlangan shaxs, ham zamonaviy jamiyat uchun zapusk tilining innovatsion, zamonaviy, tanish va samarali ko'rinishi asosiy til vositasi hisoblanadi [5].

Zamon taraqqiyoti bilan zapusk tili ham, boshqa media til uslublari kabi, o'zgaradi, takomillashadi va yangi nutq birliklari, yangi lingvistik ifodalar, qisqa va samarali o'zgartirishlarni o'z ichiga oladi. Bu tilda eng muhimi — qisqalik, faollik, energiya, aniq va ravon gapirish, urg'u va mavzuni ixcham yoritishdir. Zamonaviy yetakchi media platformalari esa aynan zapusk tiliga asoslangan kommunikatsiyani ustuvor deb biladi. Zapusk tilining ijtimoiy ahamiyati ham juda kattadir. Chunki u auditoriya va foydalanuvchilar orasidagi muloqotni tezlashtiradi va samarali qilib beradi. Raqamli media, har bir odamning jamoat hayotidagi ishtirokini osonlashtiradi va axborot almashuvini tezlashtiradi. Bu esa jamiyat a'zolarining faol va tezkor axborot maydoniga shaxsiy ulushini qo'shishga yordam beradi. Ba'zi lingvistlar va sotsiologlarga ko'ra, zamonaviy zapusk tili ijtimoiy-madaniy o'zgarishlarning, texnologik taraqqiyot va kommunikatsiya uslublarning yangi bosqichlarida, raqamli jamiyat rivojida sezilarli iz qoldiradi va lingvistik taraqqiyotga o'z hissasini qo'shadi.

Bu o'zgarish kelajakda nutq madaniyatining, til va kommunikatsiyaning rivojlanishi uchun muhim asos bo'lishi mumkin [6].

XULOSA

Xulosa qilib aytganda, zapusk tili zamonaviy raqamli media makonining eng dolzarb, energiyaga to'la, qisqa va mazmunli kommunikativ vositasiga aylanmoqda. Har bir yangi media tarmog'i, ijtimoiy axborot platformasi, reklama saytlari, bloglar va axborot zanjirlari aynan zapusk tili asosida moliyalashtirilayotgan loyihalar va kommunikatsiyalarni qamrab oladi. Shu tariqa, bu til media madaniyatiga xos o'ziga xoslik, zamonaviylik, harakatga undash, idshtirok va qisqalikka asoslangan axborot yetkazish vositasi sifatida o'z ahamiyatini yanada oshirib bormoqda. Kelgusi yillarda zapusk tili sohasida olib boriladigan ilmiy va amaliy tadqiqotlar, uning kommunikatsiya jarayonidagi o'rni va ijtimoiy ahamiyatini chuqurroq aniqlashga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. I. Karimova. "O'zbek tilining zamonaviy kommunikativ imkoniyatlari", Toshkent, 2022.
2. X. Mirzakarimov. "Media tilining xususiyatlari va rivoji", O'zbekiston Milliy axborot agentligi nashrlari, 2021.
3. G. Sultonova. "Raqamli media muhitining lingvistik xususiyatlari", Toshkent, 2023.
4. N. To'xtaxo'jayev. "Media kommunikatsiyaning zamonaviy tendensiyalari", Ilm ziyo, 2020.
5. Shoir Ixtiyorov. "Zamonaviy til va jamiyat", Tafakkur, 2021.
6. V. V. Moskvina. "Internet-kommunikatsiya va lingvistika", Moskva, 2019.
7. Y. Ismoilova. "O'zbekiston ijtimoiy tarmoqlarida zamonaviy til tendensiyalari", Til va adabiyot, 2020.
8. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Axborot va kommunikatsion texnologiyalarni yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi farmoni, 2021.
9. L. Vasilyeva. "Raqamli jamiyatda zamonaviy nutq uslublari", Moskva, 2022.